

Література:

1. Единство обучения и воспитания студентов. – Изд-во Казанского ун-та. – 1989. – 160 с.
2. Кириченко О.Н. Эстетическая подготовка учителя в университете(на опыте естественных факультетов): Автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук: спец.13.00.01 «Теория и история педагогики»/О.Н.Кириченко.– Минск, 1983. – 22 с.
3. Коньшева Н.М.Содержание и структура профессиональной готовности учителя к эстетическому воспитанию школьников//Формирование личности учителя в системе высшего педагогического образования. – М.:МГПИ,1979. – С. 78-90.
4. Королева Г.И., Петрова Г.А. Система эстетической подготовки студентов в высших учебных заведениях. – Издательство Казанского ун-та, 1984. – 182 с.
5. Кременцова О.В. Из опыта эстетического образования и воспитания будущих учителей//Советская педагогика. – №10. – 1976. – С. 57-65.
6. Мельничук С.Г. Формування естетичної культури майбутніх учителів//Мистецтво та освіта. – 2004. – №3. – С. 4-6.
7. Падалка Г.М. Естетична культура майбутніх вчителів та умови її формування//Вища і середня педагогічна освіта. – 1991. – №15. – С. 56-59.
8. Шwirка В.М. Естетичне виховання майбутнього вчителя-філолога засобами мистецтва: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти» / В.М. Шwirка; Луган. держ. пед. ун-т ім. Т.Шевченка. – Луганськ, 2003. – 20 с.

В статье рассматривается проблема содержания эстетической подготовки будущего учителя в учебно-воспитательной аудиторной и внеаудиторной работе. Определены формы и средства эстетического воспитания, которые влияют на формирование эстетического мировоззрения будущих учителей предметов гуманитарного цикла.

The article considers the problem of content of future teacher's aesthetic preparation in educational curriculum and extra-curriculum activity. There have been determined the forms and means of aesthetic training, which influence the formation of aesthetic outlook of future teachers of the humanities.

УДК 37.046.16

Златніков В. Г.

ПРИНЦИПИ ВИКОРИСТАННЯ ЗВУКОЗАПISУ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК АУДІЮВАННЯ У КУРСАНТІВ (СТУДЕНТІВ) ВВНЗ

Статтю присвячено проблемі формування навичок аудіювання. Автор розглядає принципи використання звукозапису під час формування навичок аудіювання, а також аналізує використання цих принципів у контексті навчання аудіювання курсантів (студентів) ВВНЗ. У статті наголошується, що проблема сприйняття іноземної мови на слух має важливе значення з точки зору методики викладання іноземної мови.

Постановка проблеми. Тема даної наукової статті є однією з найбільш актуальних тем в сучасній методиці навчання іноземних мов, оскільки без аудіювання неможливе мовне спілкування. Недооцінка аудіювання на заняттях з іноземної мови може негативно позначатися на мовній підготовці майбутніх офіцерів Збройних Сил України (ЗСУ). Сприйняття іноземної мови на слух являє собою активний процес здобуття й усвідомлення інформації. Аудіювання як здатність розуміти мовлення на слух – це навичка, яку потрібно формувати з перших днів навчання. У методиці навчання іноземних мов вагома роль для організації ефективного формування складових комунікативної компетенції відводиться технічним засобам. Застосування технічних засобів у процесі

навчання іноземних мов уможлиблює: 1) створення природного мовленнєвого середовища як вагомого чинника у навчанні іноземних мов; 2) підвищення зацікавленості студентів у вивченні іноземних мов; 3) використання диференційованого підходу до навчання; 4) здійснення інтенсифікації навчального процесу.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Таким чином, у пропонованій науковій статті ми спробуємо розглянути принципи використання звукозапису під час формування навичок аудіювання, а також проаналізувати використання цих принципів у контексті навчання аудіювання курсантів (студентів) ВВНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. На основі існуючого досвіду застосування ТЗН (технічних засобів навчання) і експериментальних даних М.В. Ляховицьким були розроблені і досліджені загальні принципи використання звукозапису в процесі навчання іноземних мов. Було виділено і описано шість основних принципів:

- 1) принцип випереджуючого слухання;
- 2) принцип багаторазового повторення;
- 3) принцип розчленування потоку мовлення та його паузування;
- 4) принцип імітації мовного зразка;
- 5) принцип порівняння і самоконтролю;
- 6) принцип керування мовною діяльністю за допомогою фоноінструкції [5].

Простежимо використання цих принципів у контексті навчання аудіювання курсантів (студентів) ВВНЗ.

Принцип випереджуючого слухання.

Р.І. Борисова зазначає, що “принцип випереджуючого слухання ґрунтується на загальноприйнятому положенні, що перед тим як заговорити, потрібно наслухатися іноземної мови, щоб у слухача склалися певні зразки мовленнєвих одиниць, необхідних йому в подальшому оволодінні мовою в плані говоріння і читання. Цей принцип виходить також з того, що слухомоторний аналізатор являє собою єдине ціле і при сприйнятті звучної мови відбувається внутрішнє промовляння, відбувається формування мовленнєвого коду” [2, с. 65]. М.В. Ляховицький вважає, що “для того щоб індивід був готовий до вироблення навичок і вторинних умінь говоріння, щоб він зміг висловлювати бодай найелементарніші думки іноземною мовою, йому треба дати інтенсивну практику в слуханні іноземної мови, щоб у його свідомості закарбувалися певні сліди, первинні основи слухових образів виучуваних мовних одиниць” [5, с. 93].

Р.І. Борисова зазначає, що “випереджуюче слухання проявляється насамперед в організації вправ, тобто в певній послідовності вправ при формуванні навичок і умінь різних видів мовленнєвої діяльності (аудіювання передуює говорінню і читанню)” [2, с. 65]. Дослідження впливу друкованого варіанту на розуміння речення і репродукування його, проведене німецькими вченими В. Хюленом і З. Кольсом, показали, що вербальна опора порівняно з наочністю (картинки, схеми тощо) дає кращі результати при оволодінні мовленнєвим матеріалом, незважаючи на виникаючу інколи інтерференцію між звуковим і друкованим варіантом [7].

М.В. Ляховицький вважає, що “випереджуюче слухання можна розглядати як перший етап психологічної структури низки процесів, у межах якого здійснюється первинне орієнтування суб’єкта і підготовча фаза засвоєння навчального матеріалу. Завдяки принципу випереджуючого слухання реалізується початковий етап мовленнєвої дії, у ході якої експонується іноземне мовлення, що створює сприятливі передумови для виконання відповідних мовленнєвих вправ. Саме випереджаюча “експозиція” мовленнєвого матеріалу сприяє формуванню початкових психічних установок, мета яких – забезпечити необхідну гнучкість і мобільність у процесах переробки іншомовної інформації [6, с. 30-31].

“Але в той же час, цей принцип не можна абсолютизувати, – стверджує М.В. Ляховицький. – Можливі і такі методичні ситуації, коли випереджаюче слухання

стане тимчасовою перешкодою на шляху засвоєння навчального матеріалу. Можна тимчасово відмовитися від дотримання цього принципу, якщо виникає гостра необхідність спиратися в першу чергу на видиме іноземне мовлення. Такий підхід дозволив би студентам з яскраво вираженою перевагою візуальних характеристик індивідуальної пам'яті й індивідуальної мовленнєвої уваги оптимально використовувати свій психічний потенціал” [6, с. 31].

М.В. Ляховицький підсумовує: “Враховуючи сутність мовленнєвої комунікації і шляхів формування внутрішнього мовлення, а також беручи до уваги наявність певних фаз у процесі засвоєння мовленнєвої інформації, слід зробити висновок про те, що в навчанні іноземній мові з інтенсивним використанням фономатеріалів принцип випереджуючого слухання має першочергове значення. Найбільший навчальний ефект від використання звукозаписів може очікуватися тоді, коли звуковий потік постане перед студентом у своєму природному вигляді, а не буде перекодований у графічний код” [6, с. 31-32]. З точки зору практики викладання це означає, що роботу із звукозаписом не можна розпочинати з читання друкованого тексту, котрий передає зміст певного звукозапису, а доцільно розпочинати саме з аудіювання, здійснюючи, таким чином, випереджуюче слухання.

Принцип багаторазового повторення.

Через особливість усного мовлення за допомогою звукозапису багаторазове повторення аудитивного матеріалу набуває принципового значення. Р.І. Борисова зауважує, що “принцип багаторазового повторення впливає з властивості психіки утримувати асоціативні зв'язки, котрі виникають у результаті повторення і можуть спрацьовувати навіть при незначному збудженні. У результаті багаторазового повторення мовленнєвого матеріалу формується володіння фонологічною системою мови, відбувається накопичення мовленнєвого досвіду, необхідного для правильної оцінки вірогідності того чи іншого елемента, виводиться модель використання мовленнєвого явища, тобто формуються так звані правила мовленнєвих дій і мовленнєві стереотипи, котрі можуть бути реалізовані в мовленні тільки в результаті іншомовного тренування” [2, с. 68-69].

М.В. Ляховицький виділяє два рівні принципу багаторазового повторення: “перший рівень стосується тих повторювальних мовних дій, які відбуваються негайно, слідом за аудіюванням навчального матеріалу. Другий рівень – це так зване відстрочене повторення змісту і структури фонематеріалів, тобто таке, яке здійснюється знов-таки за допомогою фонограми, але через певні відрізки часу, після первинної подачі відповідного фонематеріалу” [5, с. 98].

Р.І. Борисова вважає, що “у процесі багаторазового повторення створюються умови для більш точного і повного сприйняття. З'являється можливість вивчити структуру і зміст мовного матеріалу, що вивчається, і більш точно запам'ятати мовленнєві одиниці” [2, с. 69]. Повторення матеріалів звукозапису не має на меті досягти так званого сліпого імітування. М.В. Ляховицький зазначає, що “головне значення багаторазового повторення полягає в тому, щоб завдяки такій роботі індивід міг:

- 1) краще усвідомлювати виучуваний мовний матеріал;
- 2) міцно запам'ятовувати одиниці мовлення, які відтворюються, та їх окремі фрагменти;
- 3) мимовільно виробляти правила використання того чи іншого мовного феномену;
- 4) виробляти відповідні стереотипи, потрібні для іншомовної діяльності;
- 5) використовувати так звані мовні дії, які втілюються в мовних автоматизмах” [5, с. 99].

“Крім повторення, що відбувається негайно після прослуховування фонематеріалу, велике значення має так зване відстрочене або розподілене за часом повторення, тобто повторення виучуваного матеріалу через певний час. Його виняткове значення

пояснюється тим, що за умов штучно створеного середовища незначна кількість повторень матеріалу недостатня для формування автоматизмів, а при наявності вже готових автоматизмів її не вистачає для підтримки раніше сформованої навички. Відомо, що без вправлення, без актуалізації навички шляхом численних повторень вона зникає. Щоб запобігти цьому, багаторазове повторення повинно бути в центрі уваги всієї методичної роботи” [5, с. 111]. Таким чином, робимо висновок, що багаторазове повторення аудитивного матеріалу набуває особливого значення в контексті формування навичок іншомовного аудіювання.

Принцип розчленування потоку мовлення та його паузування.

“Людське мовлення за своїм характером завжди дискретне, – зазначає М.В. Ляховицький, – через що й сегментація потоку мовлення, тобто членування його на більш-менш самостійні значущі сегменти аж ніяк не суперечить природі мовлення. Тому й методисти повинні час від часу вдаватися до членування фонограми на певні фрагменти” [6, с. 35]. Використовуючи даний принцип, студенти мають змогу поетапно прослуховувати мовленнєвий потік, як того вимагає навчальний процес. “Процес розчленування мовного потоку доцільний ще й тому, що завдяки йому складна розумова діяльність, пов’язана із сприйманням і аудіюванням мовного матеріалу, стає поопераційною, а це співвідноситься із сучасними теоріями програмованого навчання” [5, с. 112].

М.В. Ляховицький зазначає, що “одним із основних принципів програмованого навчання є фрагментування навчального матеріалу на певні дози (етапи, кванти, тощо), що сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу і, крім того, створює можливості контролювати якість засвоєння інформації. Якщо фрагменти мовного матеріалу будуть оптимальні за “довжиною” й інформативною цінністю, то засвоєння такого матеріалу не становитиме особливих труднощів, а способи контролю можуть бути істотно раціоналізовані” [5, с. 113].

“При здійсненні принципу розчленування мовного потоку ставиться мета – зробити сприймання, опрацювання і зберігання мовної інформації доступним для даного етапу навчання. Завдяки цьому можна в неперепарованій формі відтворювати оригінальний мовний матеріал навіть на початковому етапі, розуміючи під відтворюваним матеріалом певні сегменти мовлення на тому чи іншому рівні” [5, с. 113].

М.В. Ляховицький виділяє шість рівнів членування потоку мовлення:

- 1) Розчленування звукового потоку на найдрібніші значущі одиниці – склади.
- 2) Розчленування звукового потоку мовлення на окремі слова.
- 3) Розчленування в межах словосполучень.
- 4) Розчленування виконується в межах синтагм.
- 5) Розчленування виконується в межах речень.
- 6) Розчленування виконується в межах фраз.

Перші чотири рівні М.В. Ляховицький вважає тренувальним вправленням, оскільки вони не відбивають основи процесу комунікації. Тільки п’ятий і шостий рівні розчленування виконуються для вправлення комунікативного характеру. На старшому етапі навчання переважає розчленування фонограми, виконане на рівні окремих речень і частіше – на рівні фраз-повідомлень. Завдяки реалізації цього принципу фонограма з будь-яким матеріалом стає доступною.

М.В. Ляховицький виділяє шість методичних завдань, що вирішуються в процесі реалізації принципу розчленування й паузування потоку мовлення:

1) Зняти лінгвістичні труднощі сприйняття іншомовного матеріалу, тобто подолати перешкоди, що об’єктивно виникають з характеру самого виучуваного матеріалу мовлення. Цей ряд перешкод – один з найістотніших. Він охоплює одночасно фонетичні, граматичні, лексичні, семантичні й стилістичні явища.

2) Зняти екстралінгвістичні шуми. До останніх належать шуми, які виникають через недосконалість звукозапису і звуковідтворення і завжди ускладнюють сприймання та розуміння звукового мовлення, а також “внутрішні” для кожного студента перешкоди, зумовлені станом його психологічної готовності до аудіювання.

3) Забезпечити багаторазове повторення зразків мовлення. Уривки оригінального фономатеріалу старшого і завершального етапів навчання, так само, як і окремі речення на початковому етапі, треба опрацювати таким чином, щоб створювався певний оптимум. Його можна здобути тільки вичлененням із звукового потоку певних одиниць аудіювання.

4) Вичленити із суцільного потоку мовлення той чи інший взірєць, який і становить основу всієї методичної роботи на певному відрізку педагогічного процесу. Довгі за обсягом мовні одиниці, якщо навіть вони містять важливу інформацію, як відомо, сприймаються з труднощами, а часом і зовсім незадовільно, тоді як невеликі за довжиною мовні одиниці завжди сприймаються краще. Через це і виникає гостра потреба членувати ускладнений матеріал.

5) Створити сприятливі умови для сприйняття іноземної мови в нормальному темпі. Навчати іншомовної усної діяльності треба з самого початку так, щоб в учня створювалися навички нормального за темпом мовлення. Розбірливості мовлення треба досягати не уповільненням темпу, а тільки розчленуванням звукового потоку на невеликі фрагменти і багаторазовим їх повторенням.

6) Забезпечити накопичення в часі так званої слухової системної інформації, що необхідно, по-перше, для вичленування дискретної мовленнєвої одиниці, а по-друге, для осмислення і настройки механізмів мовлення й органів дихання на відтворення, якщо це необхідно [5, с. 117-118].

Отже, шість викладених вище завдань в основному і зумовлюють гостру потребу реалізації принципу розчленування мовного потоку при використанні фономатеріалів для навчання іноземної мови.

М.В. Ляховицький зазначає, що “паузування фрагментів мовлення має дві основні функції:

1) відокремити один самостійний фрагмент від іншого певною ознакою, яка в даному разі і є спеціальною часовою паузою;

2) членуючи мовний потік на певні одиниці, надати студентові можливість негайно після відтворення зразка приступити до виконання певного завдання, після якого йде наступний фрагмент із своїм власним завданням і своїми формами опрацювання певного матеріалу” [5, с. 118].

М.В. Ляховицький вважає, що “значення принципу розчленування і паузування фономатеріалів важко переоцінити. Без реалізації цього принципу використання багатьох оригінальних фонограм (сприймання, розуміння і опрацювання фономатеріалів) було б у багатьох випадках зовсім недоступним. Тільки завдяки реалізації цього принципу створюються нормальні умови для засвоєння будь-якої іншомовної інформації” [5, с. 121-122].

Висновки. Таким чином, запропонована робота є певним кроком до вирішення проблеми формування навичок аудіювання в курсантів (студентів) ВВНЗ. Нами було розглянуто принципи використання звукозапису під час формування навичок аудіювання, а також проаналізовано використання цих принципів у контексті навчання аудіювання курсантів (студентів) ВВНЗ. Правильне використання технічних засобів навчання сприяє підвищенню ефективності та якості процесу навчання іноземних мов.

Література:

1. Артемов В.А. Психология обучения иностранному языку. М., 1969. – 279 с.
2. Борисова Р.И. Использование фоноупражнений на первом этапе обучения английскому языку в вузах неязыковых специальностей: дис. ... кандидата филологических наук. – К., 1976. – 158 с.
3. Гез Н.И. О факторах, определяющих успешность аудирования иноязычной речи // Иностранные языки в школе. – 1977. – № 5. – С.32-42.
4. Методика обучения иностранным языкам в средней школе: Учебник / Гез Н.И., Ляховицкий М.В., Миролубов А.А. и др. – М.: Высш. школа, 1982. – 373 с.
5. Ляховицький М.В. Звукозапис у навчанні іноземних мов. Посібник для методистів, викладачів і вчителів іноземних мов. – К. Рад. школа, 1970. – 240 с.

6. Теория и практика применения технических средств в обучении иностранным языкам / Под. ред. М.В. Ляховицкого. – К.: Вища школа. Головное изд-во, 1979. – 256с.

7. Hüllen W. Geschriebene Sprache als Lernhilfe im English unterricht/ – “Fremdsprachen. Lehren und Erlernen”, München, 1972.

Статья посвящена проблеме формирования навыков аудирования. Автор рассматривает принципы использования звукозаписи во время формирования навыков аудирования, а также анализирует использование этих принципов в контексте обучения аудированию курсантов (студентов) высших военных учебных заведений. В статье подчеркивается, что проблема восприятия иностранного языка на слух имеет огромное значение с точки зрения методики преподавания иностранного языка.

The article deals with the listening comprehension skills forming. The author examines principles of sound recording use while forming of listening comprehension skills. He also analyzes use of these principles in context of listening comprehension skills forming of cadets (students) of higher military educational establishments. The article stresses that the problem of listening comprehension is of particular importance in terms of the methodology of teaching of a foreign language.

УДК 811.93 + 003.295

**Балабін В. В., Ленков С. В., Замаруєва І. В.,
Пампуха І. В., Литвиненко Л. О., Ніколаєвський О. Ю.**

ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ПРИНЦИПІВ ПОБУДОВИ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ „СИСТЕМА МАШИННОГО ПЕРЕКЛАДУ”

У статті розглянуто існуючі підходи до автоматизації перекладу, сформульовано функціональні та технічні вимоги до програмного забезпечення, що використовується для побудови запропонованої моделі перекладу текстів. А також вказані переваги обраних для реалізації технологій.

Постановка проблеми. Вважається, що історія машинного перекладу (МП) почалася з 1954 р., коли співробітники Джортаунського університету США під керівництвом Леона Достера за допомогою ЕОМ переклали 60 фраз російської мови англійською на основі словника в 250 слів. Намагання створити системи автоматизованого перекладу почалися ще наприкінці 60-х років. З того часу намагання створити адекватні системи перекладу, схожі на такі, які робить людина, й досі в повній мірі не реалізовані. Загалом, можемо виділити дві основні проблеми:

- переоцінювався ступінь можливості реалізацій на ЕОМ операцій, що є подібними до елементарних функцій людського інтелекту;
- недооцінювалась складність природної мови (нерегулярної мови, якщо говорити суто математично) як інструмента інтелектуальної діяльності людини і перекладу як одного з найскладніших видів цієї діяльності.

Новому поштовху до розробки систем машинного перекладу сприяли досягнення в галузі штучного інтелекту, зокрема в частині комп'ютерного моделювання процесів «розуміння» природно-мовних текстів (ПМТ). Розглянемо існуючі моделі розуміння ПМТ.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Модель "семантики переваг", розроблена під керівництвом Уїлкса в Стенфордському університеті (США), і є розвитком досліджень Кембриджської лінгвістичної школи. Модель базується на таких принципових положеннях [1]:

- існує обмежене число різноманітних висловлювань;
- існують формальні засоби опису семантики висловлювань;